№ 174 ՇԱԲԱԹ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 14

1904

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՇԱԲԱԹ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 14 № 174

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ“. կամ Tiflis, Rédaction „Mschak“. Տելեֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ. Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մարմնական պատժի վերացումը.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Ախալքալաքից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պատերազմի շուրջը. Նամակ Իտալիայից. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.— ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Գիւղի դատարանում։

ՄԱՐՄՆԱԿԱՆ ՊԱՏԺԻ ՎԵՐԱՑՈՒՄԸ

Մարմնական պատիժը իսպառ վերացւում է։

Այդ աւետաբեր յայտարարութիւնը, որ կարդացին մեր ընթերցողները Բարձրագոյն Մանիֆեստի մէջ, վերջ է դնում պատժի այն անարգական եղանակին, որ արտայայտւում էր ծեծով, գանահարութեամբ, «րօզգի»-ով։

Մարմնական պատիժը ոչ միայն պատժում էր, այլ և ստորացնում մարդկային անձնաւորութիւնը, վիրաւորում նրա անհատական պատիւը։

«Ծեծված լինել»—որքան ծանր է մարդու զգացմունքի համար։ Ինչը կարող է աւելի անպատուաբեր լինել ծնողների համար իրանց որդիների առաջ, տղամարդու համար իր ամուսնու առաջ, գիւղացու համար իր համագիւղացիների առաջ, իւրաքանչիւր անհատի համար իր ընկերների առաջ։

Այժմ այդ անարգական պատիժը վերացված է։ Օրէնքը այլ ևս չէ ընդունում պատժի այդ ձևը։ Այսուհետև ծեծը դառնում է պատմական մի աւանդութիւն։

Ծեծը մնացել էր բարբարոսական դարերից, իբրև սաստող մի զօրաւոր միջոց։ Բայց նա չէր կարող գոյութիւնը պահպանել մեր ժամանակում, երբ մարդկային անհատի և անձնական պատւի գաղափարները այնքան ընդարձակ կերպով տարածվեցին ժողովրդական մասսաների մէջ։

Սակայն բաւական չէ, որ օրէնքը մերժում է մարմնական պատիժը. անհրաժեշտ է, որ ժողովրդական խուլ անկիւններում, որտեղ դեռ ինքնաբերաբար ծեծը շարունակում է իր գոյութիւնը պահպանել, ամեն մարդ հեռանի, որպէս զի թէ ընտանեկան և թէ համայնական յարաբերութիւնների մէջ հալածվեն ամեն տեղից ծեծը և ծեծի միջոցով խրատներ ու պատիժներ տալը։

Թող իւրաքանչիւր մարդու մէջ անհատական պատւի զգացմունքը թելադրէ նրան վերացնելու կեանքից վիրաւորական և անպատուաբեր ծեծը, որը շատ անգամ, շատ դէպքերում, պատճառ է եղել մարդկանց մէջ վրէժխնդրութեան բուռն կրքերի արտայայտութեան։

Ծեծը այլ ևս գոյութեան իրաւունք չունի իբրև պաշտօնական պատիժ։ Բայց նա պէտք է վերանայ և գիւղական ընտանիքից, գիւղական համայնքից և բոլոր այն տեղերից, ուր նա մնացել է իբրև տխուր յիշատակ խաւար և կոպիտ անցեալի։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ

Օգոստոսի 8-ին

Այսօր Նախկին հայոց ծխական դպրոցի դահլիճում կայացաւ Ախալքալաքի տանտէրերի ընտրողական ժողովը, 1904—1908 քառամեակի համար 12 լիազօրներ և 3 փոխանորդներ ընտրելու համար։

Այս ժողովը պէտք է ցոյց տար, թէ որքան էր հետաքրքրվում ախալքալաքցին իր քաղաքի գործերով կամ հասարակական հարցերով։ Բայց սրտի ցաւով պիտի արձանագրենք, որ երկար տարիներ են հարկաւոր որ ախալքալաքցին հասկանայ իր քաղաքական պարտականութիւնը և դառնայ իսկական ընտրող—հասկացող անդամ իր հայրենի քաղաքի։ Չորս հարիւրից աւելի ընտրող տանտէրերից հազիւ 208-ը մտցրվել են ընտրողական ցուցակում, այսինքն համարեա կէսը. իսկ ժողովի օրը շնորհ էին բերել միայն 23 հոգի. ուրեմն եթէ համեմատութեան առնենք եղածները ընդհանուր ընտրողների քանակի հետ, կը ստանանք 5% կամ ընտրողական ցուցակով ձայն ունեցող տանտէրերի 11%-ը։

Այս թւերը պարզ ապացոյց են, թէ ախալքալաքցին որքան է հետաքրքրվում իր քաղաքային գործերով։ Բայց խօսելու ժամանակ նա չի զլանում արձարաններում սրան-նրան մեղադրել անտարբերութեան և անգործունէութեան մէջ։ Երևի ախալքալաքցու բնածին յատկութիւնն է այդ, խօսել բայց չը գործել, ուրիշին մեղադրել անտարբերութեան ու անգործունէութեան մէջ, իսկ ինքն զլանայ բարոյական պարտքը։

Անցնենք ընտրութիւններին։ Ժողովի բացմամբ քաղաքային աւագ Ա. Գրիգորեանց ցաւ յայտնեց, որ 208 ընտրող տանտէրերից շնորհ են բերել միայն 23-ը։ Յետոյ նա մի քանի ձևականութիւններ կատարելուց յետոյ անցաւ բուն ընտրութեանը։ Ընտրվեցին հետևեալ անձինք 1) Ալ. Խաչատրեան, 2) Վաղ. Կարապետեան, 3) Սղ. Շահպարոնեան, 4) Ս. Յարութիւնեան, 5) Ա. Քանանեան, 6) Ստ. Մեծատունեան, 7) Յակ. Պապոյեանց, 8) Յարութիւն Ջիլինկարեանց և 9) Խաչ. Խաչատրեան։ Իսկ Ա. Գրիգորեանց, Յովհ. Յարութիւնեանց, և Կարապետեանց, Թ. Մաղաքեան և Յ. Գրիգորեան բոլորովին հրաժարվեցան քուէարկվելուց։

Պակասորդ 3 լիազօրների և 3 փոխանորդների համար քաղաքային աւագը յայտնեց, որ նորից կը նշանակվի ժողով, որի մասին կը յայտնվի ընտրողներին։

N. N.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ռուսական Կարմիր Խաչի ընկերութեան Կովկասի Վարչութիւնը մեզ խնդրում է տպագրել հետևեալը. Պատերազմական ժամանակի կարիքների, զինւորականների որբերի և այրիների նաւատորմի զօրացման համար մինչև ներկայ օգոստոսի 1-ը Կարմիր Խաչի, ընկերութեան գանձարանը ստացել է 83,037 ր. 2 կոպէկ գումար, որի հետ հաշւելով 600 ր. ընտան՝ կազմում է 83,637 ր. 2 կոպէկ։

—

Մէրվում երևացել են հիւանդութեան կասկածելի դէպքեր. երկիւղ կայ, որ դա խօլերան ինքն է։ Այդ պատճառով Բագուի նահանգապետը կարգադրել է. 1) Բագուի ծովային բժշկա-սանիտարական կայարանի 2 կրտսեր բժիշկներին ուղարկել Զիխ, սանիտարական վերահսկողութիւն անելու այն նաւերի վրա, որոնք գալիս են թէ Կասպից ծովի հարաւ-արևմտեան ափերից (Գեազ, Էնզէլի, Մէշէդիսէր, Լէնքօրեան, Աստարա և այլն), թէ արևելեան ափերից (Չըխշլար, Կրասնօվօդսկ). դրա հետ միասին նրանք պէտք է հարց ու փորձի ենթարկեն ոչ միայն խօլերայով վարակված համարած տեղերից եկող անձերին, այլ միայն կասկածի առարկայ տեղերից եկածներին էլ. վերջիններս էլ պէտք է ենթարկվեն վարակված տեղերից եկած անձերի համար նշանակված կարանտինային և պահպանական պայմաններին. 2) Նաւապետներից պահանջել բոլոր ճամբորդների դուրս եկած և գնալիք տեղերի ճիշտ անունները և 3) ստամոքսա-աղիքային որ և է ամենաթեթև հիւանդութեան նշան եղած դէպքում՝ պահել հիւանդին Զիխում՝ դիտելու և բժշկելու համար։

—

Մայրաքաղաքի լրագիրները հաղորդում են, որ դպրոցական շրջանների հոգաբարձուների ընդհանուր ժողովը արդէն բացվել է Պետերբուրգում, ներայ օգոստոսի 7-ին, լուսաւորութեան մինիստրի նախագահութեամբ։ Այդ ժողովի և նրա զբաղման առարկաների մասին մենք արդէն հաղորդել ենք։

—

Կարսից գրում են «Н. О.» լրագրին, որ անցեալ օրը երեկոյեան ժամը 10—11-ին քաղաքի բանուկ փողոցներից մէկում լսվեց ատրճանակի պայթիւն. իսկոյն եկան ոստիկանապետը և ուրիշ ոստիկաններ։ Գօրօդօվօյը վիրաւորված էր. նա ցուցում տուեց, որ մի անծանօթ մարդ ատրճանակով իրան վիրաւորեց և փախաւ մօտակայ տներից մէկը։ Անմիջապէս շրջապատվեցին գօրօդօվօյի ցոյց տուած փողոցի բոլոր տները, բայց ամենամանրամասն խուզարկութիւնը ցոյց տուեց, որ ոչ մի կասկածելի անձ չը կայ այդ տներում։ Իսկոյն կասկածն ընկաւ գօրօդօվօյի վրա. նա ինքն է իրան վիրաւորել, որպէս զի արժանանայ վարձատրութեան։ Այդ միտքն աւելի ևս հաւանական է դառնում, որովհետև վէրքը չափազանց թեթև մի քերծվածք է, իսկ վիրաւորը բաւական կասկածելի մի անձ։ Գօրօդօվօյին ենթարկել են դատական պատասխանատւութեան։

—

Այս տարի աշնանը, ինչպէս հաղորդում են մայրաքաղաքի թերթերը, հաղորդակցութեան ճանապարհների մինիստրութեան մէջ մի յատուկ յանձնաժողով է հրաւիրվելու, որ պէտք է վերաքննութեան ենթարկէ հաղորդակցութեան ճանապարհների կանօնադրութիւնը։ Բացի պետական հիմնարկութիւնների ներկայացուցիչներից, յանձնաժողովին անդամակցելու են հրաւիրվելու նոյնպէս և քաղաքների և գիմստվօների ներկայացուցիչներ։

—

Մեզ ուղարկել են հետևեալ նոր գիրքը. Մ. Հալբէ «Սիստեմ և Օ. Վիլդէ-Երջանիկ իշխանը» գերմաներէնից թարգմ. Լ. Բաբայեան. տպված Թիֆլիսում, Հերմէս տպարանում, գինն է 15 կոպէկ։

—

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԳԻՒՂԻ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ

(Պատկեր)

—

Մայիսական տաք օրերից մէկն էր... Փ... գիւղի դատարանի բակում հաւաքված էր գիւղացիների մի բազմութիւն. դատի օր էր. ուստի նրանք եկել էին գանգատ, որը փողի, որը ջրի, որը զանազան գիւղական հաշիւների համար։ Ամբոխը բաղկացած էր հայերից և թուրքերից, մէկ մէկ աչքի էին ընկնում նաև քրդեր իրանց կերպասներով փաթաթված գլխարկներով։ Ծերունիները նստոտած ծառերի տակ խօսակցում էին։ Խօսակցութիւնը՝ չը նայած հայերի թւի գերազանցութեան՝ թուրքերէն էր։ Դատարանին աւելի մօտ, պատշգամբի առաջ, գտնվում էր ժողովրդի աւելի մեծ բազմութիւն։ Նրանք բարձրացրել էին մի անտանելի աղմուկ. լսվում էին հայերէն և թուրքերէն հայհոյանքներ, զռեհիկ սրախօսութիւն, որոնց հետևում էր ծիծաղ, սուր ու ճչող ձայներով։

Դրան ճառոցից ձայները դադարեցին՝ պատշգամբում յայտնվեց երկար հասակով, ծաղկատար երեսով մի մարդ և գիլ ձայնով գոչեց «Բաղօյի Ալէքը թող գայ» ու ներս մտաւ։ Նրա ետևից վեր բարձրացաւ սպիտակ վարտիկ, կարկատած արխալուխ հագած մի մարդ։ Առաջինը տանուտէրի օգնականն էր, երկրորդը գիւղացի հարուստ Ալէքը։ Ազմուկը նորից սկսվեց։

Դատարանը մի ընդարձակ սենեակ էր. մէջտեղում կար մի մեծ սեղան, որի շուրջը նստոտած էին մի քանի մարդ։ Ամենից վերև նստած էր գրագիրը, մի հաստափոր և գէր մարդ. նրա մի կողմում նստած էր տանուտէրը՝ մի սիրուն երիտասարդ չէկ, երկար բեխերով և մեծ աչքերով. հագել էր մեջ գիւղերում ընդունված, իբրև թէ եւրօպական շորեր։ Ապա նստոտած էին գիւղական երեք դատաւորները, մէկը թուրք։ Դատաւորներից մէկը աչքի էր ընկնում իր փոքր քթով, որ համարեա թաղված էր գէր թշերի մէջ։ Նա նստած էր շատ ուռած և կեղծ ժպիտով նայում էր դէպի դուռը, ինքն էլ չիմանալով ինչու։ Միւս դատաւորը առաջնի հակապատկերն էր ներկայացնում. մեծ քթով, լայն, սև ճակատով և անճոռնի բերանով. նա անդադար ձեռքով շփում էր ճակատը, իսկ թուրքը մի աչքանի էր ու կզակի տակը մաքուր խուզած, բայց միրուքի մասը հինայած։ Ամենքից վերջը նստած էր օգնականը։ Դատաւորները կարդալ չը գիտէին ու չէին հետաքրքրվում թղթերով, որ գրագիրն ու տանուտէրը թերթում էին։ Նրանց նպատակը չէր դատ անել, խեղճին պաշտպանել հարստահարողներից, այլ միայն պլոկել ու հարստանալ, ուստի նրանք այստեղ նստած, սարդի նման սպասում էին, թէ այժմ ո՞ր մասալին կընկնի իրանց ցանցի մէջ։

Երբ ներս մտաւ Ալէքը, օգնականը վերկացաւ ու իր տեղը նրան առաջարկեց։ «Հ՚ը, ինչ կայ Ալէք ապէր» ասաց փոքրիկ քթով դատաւորը, ուրախանալով, որ բանը լաւ կը գնայ, եկողը չաղերիցն է։

—Ինչ պիտի լինի, հոգի ջան, սկսեց Ալէքը գայրացկոտ ձայնով—էդ սատանի ճուտերը հոգիս հանեցին. մարդի լաւութիւն էլ են կորցնում։ Հէնց որ նեղ տեղն են ընկնում, գալիս են աղերսում, օձի լեզու են հանում, տանում, բայց երբ գալիս է վերադարձնելու ժամանակը, բոլորն էլ քոռանում են։

—Աշխարհում լաւութիւն չէ մնացել... Դու էն ասա, ո՞ւմից ես գանգատվում։

—Հա, հա, լաւութիւն չը կայ, աշխարհը փոխվել է, էլ ոչ մեծ են ասում, ոչ փոքր, ոչ մարդ պատիւ ունի, ոչ իր փողի տէրն է...

—Բաւական է աշխարհից գանգատվես, այժմ ասա տեսնենք քեզ ո՞վ է նեղացնում։

—Տօ էդ Հասրոյի Սմբո են ասում, ինչ են ասում. սրանից երեք տարի առաջ մի խալվար փոխ ցորեն տարաւ, որպէս զի հէնց այն ամառը կալի ժամանակ տայ, բայց կալն էլ եկաւ անցաւ, դեռ երկու կալ էլ աւել անցաւ, իսկ նա ոչինչ չէ տուել, խաբէութեամբ հասցրել է մինչև այսօր, հիմա էլ ուրանում է։

—Կանչէք այստեղ այդ անպիտանին տեսնեմ, ասաց տանուտէրը իբր թէ բարկացած։

Օգնականը դուրս եկաւ։

—Տանուտէր Վասիլ, մի լաւութիւն արած կը լինէք, որ ցորենս առնէք. դէ ես էլ մարդ եմ, մի օր քո լաւութեան տակից դուրս կը գամ։

—Մի վախենայ, կառնենք։

Ներս մտաւ օգնականը և նրա ետևից թաղիքէ գլխարկը կռան տակին մի միջահասակ գիւղացի. նրա շորերը գզգզված էին, իսկ ոտի մատները դուրս թռած տրեխի պատռվածքներից։

—Ինչո՞ւ չես Ալէք ապէրի ցորենը տալիս, հարցրեց տանուտէրը։

—Ինչու չեմ տալիս—պատասխանեց երկչոտութեամբ նորեկը—որ ինչպէս գիտենք անունը Սմբո էր։

—Սուտ ես ասում, անպիտան, որ տալիս ես, ինչու է գանգատվում։

—Ես ինչ առել եմ, իր շահով այս տարի կալին կը տամ, իսկ աւել որտեղից տամ. որ լինի ես կուտեմ։

—Այ եղբայր, աւելն ինչու եմ ուզում, ես Աստուած չունեմ ինչ է—մէջ ընկաւ Ալէքը։

—Աստուած, դու Աստուած ունես։

—Եղբայր թուղթ էլ ունեմ—ասաց Ալէքը և մի կեղտոտ հասարակ թղթէ մուրհակ դրեց սեղանի վրա։ Գրագիրը իսկոյն վերցրեց և սկսեց աչքի տակով կարդալ. վերջացնելուց յետոյ յայտնեց, որ Ալէքի ասածները ճիշտ են։ Իսկ թէ ինչ էր գրված մուրհակում, ոչ ոք չը հետաքրքրվեց. ասենք դատաւորները կարդալ չը գիտէին, բայց եթէ գիտենային էլ

ՍԱԼԵԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Պարսկաստանից լսվող խոլերայի սարսափը Սալեանին էլ զինեց մօտալուտ վտանգի դէմ։ Այդ համաճարակ աղէտի առաջն առնելու համար նահանգական վարչութեան տուած հրահանգների համաձայն մեր գաւառական և քաղաքային ոստիկանական մարմինները ձեռք ձեռքի տուած եռանդուն գործում են։ Մի խօսքով զգուշութիւն և մաքրութիւն ասուածների վերաբերութեամբ պահանջվող բոլոր միջոցները ձեռք են առնված։ Ստիպմամբ ամէն ինչ կատարել են տալիս նախապաշարմունքով խարխափող թուրք բնակիչներին։ Նոյնպէս էլ գործում է մեր սանիտարական յանձնաժողովը, բայց չենք կարող աչքաթող անել և չը խոստովանել, որ սանիտարական յանձնաժողովի ստանձնած գործում մասնակցում, օգնում և ամենայն պատրաստակամութեամբ քաղաքի բժշկի հետ աշխատում են մուսուլմաններից՝ միայն այստեղի երկդասեան դպրոցը աւարտող երիտասարդները, իսկ նանց հասակաւոր և փրկութիւնը հինայով ներկած միրուքից ու ձեռներից սպասող մոլեռանդների համոզմամբ խոլերայ կոչվող անկոչ հիւրն է երկնաւոր մի պատիժ, և այդպիսի պատուհասը կը վերանայ—ասում են՝ աղօթքով, ողորմութիւններ տալով «վաղխախան» մոլլաների կարդացած ողբի հնչումներով ու «հալալ» և սուրբ համարված չորքոտանիներից զոհված մատաղներով, Ալլահին գոհացնելու բարեգործութիւններով միայն։ Ինչ վերաբերում է սալիանցիների խմած ջրին, ցաւօք սրտի պէտք է ասած, որ այդ միայն Կուր գետի պղտոր ջուրն է, որը նոյն օրը տանում են տուն և մի և նոյն օրն էլ խմում են առանց որ և իցէ կասկածանքի։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

Ռուսաց նաւերը կը մնան Ցզինդաօում։ «Local Anz.» թերթը հաղորդում է, որ ռուսաց նաւերը հէնց որ զինաթափ կը լինեն, կը մնան մինչև պատերազմի վերջը Ցզինդաօում։ Նրանց ամբողջ էկիպաժն ևս կը մնայ գերմանական իշխանութիւնների հսկողութեան տակ։ «Ցեսարեվիչի» վրա գտնվում էին 4 գերի ճապօնացիներ, որոնք նոյնպէս կը մնան մինչև վերջը գերմանական հողի վրա։ Այդ կը լինի բոլորովին համաձայն միջազգային իրաւունքի, որովհետև ռուսների կողմից օրինաւորապէս բռնած այդ գերիների յանձնումը կը լինէր նոյնպէս չէզոքութեան խախտումն ի նպաստ ճապօնիայի (Русь)։

—Նոյն Ցզինդաօուից հեռագրում են, որ ռուսաց նաւերից վերցրած թնդանօթները յանձնված են տեղական զինարանը։ Ռուսաց ծովագնացները պարտաւորվել են ազնիւ խօսքով մնալ Ցզինդաօում մինչև պատերազմի վերջը։ Նաւաստիները աշխատում են նաւերի կարկատման վրա։ Ռուս օֆիցէրները ընկերական ընդունելութիւն գտան իրանց գերմանացի ընկերակիցների կողմից։ Պեկինից ստացված տեղեկութիւնների համաձայն, չինական իշխանութիւնները հրաժարվում են տալ որ և է տեղեկութիւն Շանգհայում գտնվող ռուսաց նաւերի մասին։ Պեկինի ճապօնական դեսպանութիւնը հերքում է այն լուրը, թէ Պեկինի կառավարութեան ուլտիմատում է ուղարկված ռուսաց նաւերի Շանգհայ մնալու մասին։ Ընդհակառակը, Տօկիօում յոյս ունեն, որ գործը խաղաղութեամբ կը լուծվի (Бирж. Вѣд.)։

Չինաստանի չէզոքութիւնը յարգվելո՞ւ է թէ ոչ։ «Times» լրագրի թղթակիցը հաղորդում է «Րեշիտելնի» նաւի հետ պատահած միջնադէպի առիթով ճապօնական հայեացքը այդ խնդրի մասին։ Ես իմացայ—ասում է թղթակիցը—որ ճապօնիան մտադիր է յարգել Չինաստանի չէզոքութիւնը այն չափով, ինչքան նա կը յարգվի Ռուսաստանի կողմից։ Եթէ զօրքերը և ռուսաց նաւերը դուրս կը պրծնեն ճապօնական հալածանքից, ազատութիւն գտնելով մի հողի վրա, որ պատկանում է Չինաստանին, որի չէզոքութիւնը բաւականաչափ ապահովված չէ, որովհետև չինական կառավարութիւնը անընդունակ է կատարել չէզոք պետութիւնների բոլոր պարտաւորութիւնները, այն ժամանակ ճապօնիան պէտք է ստիպէ յարգել իր իրաւունքները, իբրև պատերազմող պետութիւն։ «Րեշիտելնին», ասում են ճապօնացիները, մնացել է 27 ժամ Չիֆու և ոչ մի բան ցոյց չէր տալիս այդ միջոցին, որ նա զինաթափ է լինում, կամ նա պատրաստվում է թողնել նաւահանգիստը։ Դրանով հէնց խախտվեց Չինաստանի չէզոքութիւնը և ճապօնիան ստիպված էր միջոցներ ձեռք առնել, որպէս զի ազատվի վտանգաւոր պատահարներից, որոնք կարող են ապաստարանի իրաւունքը ի չարը գործ դնել։ Նոյն լրագրի թղթակիցը Հօնգկօնգից նկատում է, որ ճապօնիայում արտայայտված կարծիքի համաձայն, «Րեշիտելնի» նաւի Չիֆու գալը հանդիսանում է խախտումն այն համաձայնութեան, որի զօրութեամբ պատերազմական գործողութիւնները պէտք է սահմանափակվեն միայն Մանջուրիայով և թէ այդ պատճառով ճապօնիան իրաւունք ունէր գրաւել «Րեշիտելնի» նաւը։ (С. П. Вѣд.)։

Պօրտ-Արտուրի առման տօնախմբութեան պատրաստութիւնները։ Եօկօհամայից «Köln. Zeitung» լրագրին յուլիսի 21-ից հաղորդում են. «Եօկօհամայում վաղուց արդէն ամէն բան պատրաստ էր տօնախմբութիւնների համար Պօրտ-Արտուրի առման առիթով։ Ժողովված էին փողեր փողոցները զարդարելու և ջահընթացութեան համար, որպէս զի ճապօնացիների աջողութեան մասին առաջին տեղեկութիւնը ստացվելուն պէս քաղաքը տօնական կերպարանք ընդունէր։ Եօկօհամայի փողոցներում շարված էին սիւներ, որոնց վրա պէտք է կախվէին դրօշակներ և զինանշաններ, Պօրտ-Արտուրի առման լուրը ստանալուն պէս։ Այդ լուրի ուշանալը մեծ դժգոհութիւն էր պատճառում ճապօնացիներին, և այժմ արդէն յօժարութեամբ չեն խօսում Պօրտ-Արտուրի մասին։ Պատերազմի ծանրութիւնները շատ զգալի են ճապօնացիների համար։ Արդիւնաբերական և առևտրական կեանքի վրա պատերազմը շատ տխուր ազդեցութիւն ունի։ Մանաւանդ սաստիկ վնասվում է Կիօտօ քաղաքի մետաքսէ և յախճապակէ արդիւնաբերութիւնը։ Այժմ օտարերկրացիների հասանքը բոլորովին դադարել է. բանւորները վնասվում են աշխատանքի կրճատումից գործարաններում։ Ճապօնիայի առևտրի գլխաւոր առարկաներն էին թէյը և մետաքսը. այժմ պատերազմի շնորհիւ ճապօնիան կորցրել է իր շուկաները, որ իրանց ձեռքն են գցել Ամերիկան և Չինաստանը։ (С.-П. Вѣд.)

Յուլիսի 28-ի պատերազմը։ «Zeit» լրագրի Կօբէից ստացած տեղեկութիւնների համեմատ, ճապօնական «Միկասա» պատերազմական նաւի վիրաւորված հրամանատար կապիտան Օգուրա, որը գտնվում է Սասէբօում, հետևեալ կերպով է նկարագրում յուլիսի 28-ի ծովային պատերազմը։ Արդէն ժամը 7-ին անթել հեռագրով իմաց տրվեց, որ ռուսական էսկադրան դուրս եկաւ Պօրտ-Արտուրից։ Ճապօնական նաւերը պատրաստվեցին կուի։ Ամբողջ էսկադրան ոգևորված ազդակներով ընդունեց այդ լուրը։ Էսկադրան դուրս եկաւ պատերազմական կարգով, աշխատելով ապարէզ կանչել հակառակորդին բաց ծովում։ Ճաշի ժամանակ, երբ ամբողջ էսկադրան գտնվում էր 30 մղոն հեռաւորութեամբ ափից, ֆլագմանեան նաւի վրա երևաց «պատերազմի պատրաստվել» ազդանշանը, որին բոլոր նաւերի էկիպաժը պատասխանեց «բանզայ» բացականչութիւններով։ Ռուսական նաւատորմը բաղկացած էր «Րէտվիզանից» և 5 ուրիշ զրահակիրներից, 4 կրէյսէրներից, 8 հակա-ականանաւերից և լողացող հիւանդանոցից, որոնք ընթանում էին մէկ երկար գծով։ Ճապօնացիները սկսեցին կրակ թափել, որին ռուսները իսկոյն և եթ պատասխանում էին։ Ռումբերը կարկուտի պէս էին թափվում, և ծովը եռում էր պատառվող ռումբերից։ Ճապօնացիները շուտով գտան նշանակէտը, և համարեա իւրաքանչիւր ռումբը հասնում էր նպատակին։ Երկու ժամ շարունակվող տաք կռւից յետոյ թշնամի էսկադրաները հեռացան, վերսկսելով կռիւը մօտ $4^1/_2$ ժամին։ Այս անգամ ռուսները կրակ բացին։ Ծովապետ Տօգօն բոլոր ժամանակը կանգնած էր «Միկասայի» կամրջակի վրա։ Ժամը $7^1/_2$-ին ռուսական ռումբը ընկաւ «Միկասա» նաւը, սպանեց լէյտենանտ Իուգժիմին և վիրաւորեց շատ զինուորներ և օֆիցէրներ, նրանց թւում կապիտան Օգուրին։ Ամենաթունդ կռւի ժամանակ ճապօնական ռումբը դիպաւ «Ցեսարեվիչին», սաստիկ վնասելով նրան։ Այդ ռումբով սպանվեց ծովապետ Վիտգէֆտ, որից յետոյ ռուսական նաւերը զանազան կողմերը ցրվեցին։ Ամենից յամառ կռւում էր «Րէտվիզանը». էկիպաժը ռումբեր էր արձակում, մինչև որ բոլոր ծառաները կոտրվեցին։ Մութը վրա հասաւ և ծովապետ Տօգօ հրամայեց հակա-ականանաւերին նրանց հետամուտ լինել։ (Русь)։

ՆԱՄԱԿ ԻՏԱԼԻԱՅԻՑ

Վենետիկ, օգոստոսի 1-ին

Ես առիթ ունեցայ այցելելու սուրբ Ղազարի վանքը։ Այստեղ չեմ կարող գովեստով չը խօսել միաբանների այն սիրալիրութեան մասին, որով նրանք ինձ ծանօթացնում էին վանքի հետ և նրանք առանց ձանձրոյթի շրջեցնում են ամեն մի այցելուի, բացատրում են և կատարեալ բաւարարութիւն տալիս իւրաքանչիւրի հետաքրքրութեան։ Ինձ շրջեցրեց «Բազմավէպի» նախկին խմբագիր աբբահայր Աթանաս Տիրոյեան և ամէն պատրաստակամութեամբ պատասխանում էր իմ հարցերին ու ցոյց տալիս իմ չը նկատած հետաքրքրական բաները, որոնք այստեղ անթիւ ու անհամար են։

Ինքը աբբահայրը ինձ հետ խօսելու ժամանակ խիստ ոգևորված խօսեց մեր կեանքի ուսման և առաջադիմութեան մասին։ Երբ իմացաւ, որ ես գոհ եմ և գրեթէ տարբերութիւն չեմ գտնում մեր և սրանց պատարագի մէջ, նա ասաց. «Մեզ կը մեղադրեն, բայց գան տեսնեն, յետոյ ասեն։ Ինչ ենք տուել մէկ-մէկու, որ չենք կրնալ բաժանել։ Լաւ չէ որ կանխաւ ճանչնանք զիրար և կը տեսնանք գուցէ տարիների ընթացքում մեր վէճը և խօսքը անոր համար կըլլայ, որ երկուքս ալ նոյնը կասենք, նոյն կը պաշտպանենք։ Շատ անգամ վիճողները,—ասում էր գերապայծառ հայրը,—կը տեսնաս կը հակառակեն, կը վիճաբանեն որպէս տարբեր խնդիրներու վրայ, բայց վերջը կը տեսնան, որ երկուքն ալ նոյն խնդիրը պաշտպանած են և վէճը թիւրիմացութեան արդիւնք մըն է։»

Պատարագից յետոյ ինձ հրաւիրեցին մասնակցելու միաբանութեան ճաշին։ Սիրով ընդունեցի ի հարկէ։ Ինձ այստեղ համարում էին գրչի մարդ և մեծ սիրալիրութիւն և մտերմութիւն ցոյց տալիս։ Մենք մտանք վանքի շքեղ և ընդարձակ սեղանատունը։ Պատերի երկու կողմը դրած էին սեղաններ իրանց սարքով, իսկ ճակատում առանձին սեղան աբբահօր համար։ Կարճ աղօթքից յետոյ մենք բռնեցինք մեր տեղերը։ Աբբահօր աջ և ձախ կողմում նստեցին միաբանները ըստ աւանդութեան. ինձ տեղ տուին դրանց մօտ։ Ձախ կողմս ունէի հայր Ղազիկեանին։ Երկու սպասաւոր վանականներ ծառայում էին մեզ. աշակերտներից մէկը բարձրացաւ ամբիոն և կարդաց Ս. Գրքից մի քանի կտորներ։ Ճաշը շարունակվեց լուռ և սիրալիր կերպով։ Ես հիացմամբ նայում էի, որ կերակուրների տեսակների մէջ ևս պահպանված է հայկական ճաշակը. նոյն փլաւը, գինին, միրգը։

Ճաշից յետոյ աբբահայրը և միաբանները ցրվեցին զանազան կողմեր և սկսեցին իրանց զբօսանքն ու զրոյցը։ Հայր Երեմեան և Ղազիկեան հրաւիրեցին ինձ պարտէզի զբօսարանը (бесѣдка) և այստեղ մօտ մի ժամ խօսակցութիւն ունեցանք։ Ինձ վրա այդ երկու զարգացած վարդապետների խօսքն ու զրոյցը տպաւորութիւն գործեց։ Ես հաճութեամբ նըկատում էի, թէ որ աստիճան եռանդուն կեր-

---

նրանք չէին նայիլ, ինչպէս չարեց այդ տանուտէրը, որովհետև միայն գրագրի տուած ցուցմունքներով նրանք իրանց նպատակին կը հասնէին։

Ես երեք տարի սրանից առաջ քեզ մի խալվար ցորեն չը տուի՞—նորից հարցրեց Ալէքը։

—Ոչ... մի խալվար ծրտեղից, 20 լիտր չէ՞ր... Երկու տարի առաջ...

—Տեսնում էք, այ մարդիկ, ինչպէս է սուտ. ուտող ուրացող սրան են ասել. խալվարը 20 լիտր է լինում։

—Ինչպէս էք շահացրել—ասաց միւս հայ դատաւորը, որ շարունակում էր ճակատը շփել։

—Մէկին մէկ—պատասխանեց Ալէքը։

—Ինչ, մէկին մէկ, այ եղբայր, խալուարին... 25 լիտր...

—Էլի սուտ, տեսնո՞ւմ էք, ձեր մօտ էլ չէ ամաչում ու սուտ է խօսում։

—Լաւ հասկանալի է—ասաց դատաւորը—լեզուիցդ էլ է երևում, թէ դու ինչ պտուղ ես։ Արօ՝ Ալէք ապէրը սուտ ասող չի։ Մի քիչ լռութիւն տիրեց։ «Գնա դուրս, մինչև որոշում կայացնելը», ասաց նորից դատաւորը։

Արօն դուրս գնաց, իսկ Ալէքը դեռ նստած էր տեղում. նրան ոչինչ չասացին, որովհետև իրանց հարկաւոր էր։ Դատարանի աջ պատում մի դուռ կար, որը տանում էր դատաւորների խորհրդարանը, ուր մտան այժմ երեք դատաւորները, նրանց ետևից և գրագիրը, կարծես հազիւ շարժելով իր գէր մարմինը. օգնականը դուրս եկաւ։

Քիչ լռութիւնից յետոյ տանուտէրը ասաց. «բաւականին օգտվում ես հա, մեզ էլ միտդ ձգա։

—Աչքիս վրա, ինչպէս էլ լինի մի օր ձեր լաւութեան տակից դուրս կը գամ։

—Չէ եղբայր, կանխիկ լինի, սոխ լինի, ինչպէս ասում են թուրքերը։

Նա հասկացաւ բանի էութիւնը, ձեռքը գրպանը տարաւ և մի ինչ որ բան կամացուկ դրեց տանուտէրի բուռը ու ասաց. «Քեզ հալալ լինի, բայց մի բան էլ եմ խնդրում. աչքս Արօյի նաւերի *) վրա է, շատ լաւ ցորեն է ալել։

—Լաւ, նրանց բան-ման չասես—ասաց տանուտէրը ձեռքը դէպի խորհրդարանը մեկնելով ու վեր կացաւ գնաց նրանց մօտ։ Ալէքը մենակ մտածում էր, թէ ինչպէս կը տիրանայ նաւերի ցորենին, որ չորս խալուար կը լինի, հաշւում էր, որ երկու խալուարից աւել աւելորդ է ստանում ու ուրախանում էր իր մտքում, սակայն մի քիչ ցաւում էր տուածի համար ու մասամբ վախենում, որ նորից չուզեն։

Իսկ խորհրդարանում մտածում էին, վիճում էին, ոչ թէ արդարութեան համար, այլ ինչպէս բաւականացնեն Ալէքին և որքան պոկեն նրանից։ Նրանք գիտէին, որ այս բոպէին Արօն ոչինչ չունի տալու, իսկ իրանք առանց նրանից ցորեն առնելու կամ գոնէ գինը Ալէքին տալու վախենում էին նրանից քիչ բան ստանան, ուստի այդ մասին գլխներին դօռ էին տալիս, երբ տանուտէրը մտաւ և Ալէքի ցանկութիւնը յայտնելով, ազատեց նրանց մըտածելուց։ Փնտռածը գտան. որոշումս ո՞րն է. գրագիրը մի բան կասի էլի, իսկ գրագիրն էլ գիտէր ինչ կասէր։ Այսպէս հեշտ ազատվելուց յետոյ, գրագրին ուղարկեցին Ալէքին կաշառքի նախապատրաստելու։

*) Տեղի անունն է Փ... գիւղում։

«Ալէք ապէր, դատաւորները քեզ շատ են օգնում—ասաց գրագիրը ներս մտնելով։

—Շնորհակալ եմ, բայց դէ արդարութիւն են պաշտպանում...

—Չէ, ինչպէս երևում է, խօսքը մեր մէջ մնայ—բաւական աւելի ես ստանում, իսկ նրանք հօ հասկանում են, որ մի Արօյի համար քո պատւին չէ կարելի կպչել։ Նրանք քեզ պատւում են, պիտի դու էլ նրանց պատւես. աշխարհս այդպէս է. ամէն բան փոխ հացի պէս բան է. բայց մի լաւ խորհուրդ էլ տամ քեզ, դէ բան է, էլի կը պատահի, էդ անտէրը մութը տեղը լոյս է տալիս... հասկանում ես չէ։

Ալէքը ի հարկէ չէր ցանկանում տալ, բայց գիտէր, որ առանց տալու օգուտ չի ստանայ, մտածեց, մտածեց և ձեռքը մի գրպանը տարաւ։ Ներս մտան բոլորը և նստեցին իրանց տեղերը։ Փոքր յետոյ դատաւորը նայեց Ալէքի երեսին և ցուցամատն ու բութը իրար քսեց։ Ալէքը հասկացաւ նրա միտքը և ձեռքը գըրպանից հանելով, մի բան դրեց սեղանի վրա նրա առաջ։ Գրագիրը վերցրեց և շտապով կոխեց գրպանը։ Ամէն բան վերջացաւ, դրանով որոշումն էլ եղաւ։ Կանչեցին Արօյին։ Գրագիրը յայտնեց, որ դատաւորները արդարացի գտան Ալէքի խնդիրը և որոշեցին, որ Արօն այս տարվայ նաւերի ցորենը հնձի ու տանի Ալէքի կալը, իսկ հակառակ դէպքում իրանց վրա են առնում Արօյին պատժելը։

Արօն լսեց այդ սարսափելի վճիռը, մի րօպէ մտքով անցան երեխաները, կինը, իր աշխատանքը, մանաւանդ նաւերի մարդու հասակի չափ բարձր ցորենը. նրա աչքերը արտասուքով լցվեցան, այտերը կարմրեցին և խելքը կորցրածի պէս մի քանի բառեր արտասանեց քթի տակ. «Չէ ես էլ եմ խեղճ... երեխաներս... սով... էն էր իմ յոյսը», բայց նրա խօսքին ո՞վ էր ականջ դնում. դեռ բարկացան վրան, սպառնալիք կարդացին ու հրամայեցին դուրս գնալ։ Նա գլխիկոր գնաց իր տունը այդ լուրը ընտանիքին հաղորդելու։ Նրա յետևից դուրս եկաւ Ալէքը. նա շատ գոհ էր, սակայն մտքում նրանց հայհոյում էր փողերի համար, բայց այդ ոչինչ, հօ նաւերի ցորենը ձեռք գցեց։

Դատարանում աղմուկ բարձրացաւ. լսվում էր մերթ տանուտէրի, մերթ դատաւորների ձայնը. ինչպէս երևում է կաշառքի բաժանման ժամանակ վէճ էր ծագել։ Վերջապէս ձայները հանդարտվեցին և նրանք դուրս եկան ու գնացին։ Ցրվեց և ամբոխը։

Փ. Ե.

պով նուիրված էին դրանք իրանց փայփայած գործերին։ Հայր Երեմեան, «Բազմավէպի» ներկայ խմբագիրը, շարունակ զբաղված է իր ամսագրի և «Գեղունու» տպագրութեան գործով։ Հետաքրքիր աշխատանք է հայր Ղազիկեանի «Նոր հայկական մատենագրութիւն» գործը, որը ինչպէս յայտնի է, մեր բոլոր գրողների և սրանց առիթով լոյս տեսած քննադատութիւնների վերաբերմամբ տեղեկութիւնների մի ժողովածու է։ Հայր Ղազիկեան շատ է աշխատում այդ գործի վրա։ Ես տեսայ գրքի պատկառելի մասն արդէն տպագրված։ Աշխատողը խնդրում է հայ հեղինակներից ուղարկել իրանց գրքերը կամ իրանց աշխատութիւնների վերաբերմամբ ճշգրիտ տեղեկութիւններ, որպէս զի ձեռնարկած գործը կարելոյն չափ լրիւ դուրս գայ։

Այնուհետև ուղևորվեցի հայր Էֆրիկեանի խմբագրական գրասենեակը։ Անցայ տպարանի միջով։ Երկու կողմը մեքենաներ, տպելու պարագաներ, մամուլ, բոլորը նոր, գիտութեան վերջին կէտի արտադրութիւններ։ Էֆրիկեան ծանօթացրեց Մխիթարեանների հրատարակութիւնների հետ։ Հայր Էֆիկեանը եռանդուն և տոկուն աշխատանքի նուիրված մարդ է։ Նրա բնաշխարհիկ բառարան գիրքը, շուտով պիտի լոյս տեսնի բ. տպագրութեամբ։ Առաջին հատորը աւելի բարեփոխած արդէն պատրաստ է։

Հետաքրքրական է վանքի ընթերցարանը. այստեղ ստացվում են բոլոր հայ թերթերը. կան բաւականին շատ թւով և եւրօպական հրատարակութիւններ։ Չը մոռանանք ասել, որ երիտասարդ վարդապետներից աչքի էին ընկնում հայր Տէր-Սահակեան և Անդրիկեան, ո-րոնք իրանց յօդուածներով ծանօթ են Բազմավէպի ընթերցողներին։

Ներկայումս սրանցից առաջինը պատրաստում է «Հայ կայսրների» մանրամասն պատմութիւնը, իսկ երկրորդը գրում է քննական ընդարձակ հայ քերականութիւն։

Վանքում մնացի մինչև ժամի չորսը, որից յետոյ նստեցի գոնդօլ և ուղևորվեցի դէպի քաղաք։

Յ. Սօլօվեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Սալօնիկի ոստիկանութիւնը կայարանում կալանաւորեց երկու բօլգար կինարի, որոնք եկել էին Ուսկիւբից։ Նրանց մօտ գտան մեծ ատրճանակներ, մօտ 100 փամփուշտ, յեղափոխական պատկերներ և ուրիշների մասին կասկած յարուցանող թղթեր։ Կալանաւորված բօլգարուհիներից մէկը ուսուցչուհի է, իսկ երկրորդը նրա աշակերտուհին։ Երկուսն էլ իբրև քաղաքական յանցաւորներ, բանտարկվեցին Սալօնիկի բանտում։

—Գերմանական «Berliner Tageblatt» լրագրին հեռագրում են. Բ. Դռան և Միացեալ-Նահանգների մէջ ծագած թիւրիմացութեան մասին հետևեալը. Դեռ ամերիկական էսկադրան չէր հեռացել Զմիւռնիայից, երբ Միացեալ-Նահանգների դեսպանի և Ելդըզ-Քիօսկի մէջ նորից անհամաձայնութիւններ սկսվեցին։ Այս անգամ հարցը վերաբերում էր բացառապէս հայկական-ամերիկական դպրոցներին։ Ինչպէս արդէն յայտնի է, այդ դպրոցները հիմնել են Միացեալ-Նահանգներում ապրող հայերը, որոնք այլ ևս չեն ենթարկվում Բ. Դռան հպատակների համար նախատեսված րեժիմին։ Վերոյիշեալ դպրոցները երկու նպատակի են ծառայում։ Նրանք տարածում են թէ կրթութիւն և թէ պաշտպանում են կուլտուրան Թիւրքիայի հայկական ազգաբնակութեան մէջ և բացի դրանից եռանդուն կերպով պաշտպանում են թիւրքական ներկայ րեժիմի դէմ գոյութիւն ունեցող անբաւականութիւնը։ Թիւրքաց կառավարութիւնը, ի հարկէ, շատ խէթ աչքով է նայում այդ դպրոցների վրա և մեծ դժուարութեամբ է հաստատում վերոյիշեալ հիմնարկութիւնները։ Բոլոր դպրոցների թիւը 381 է։ Նրանցից միայն 87 են սուլթանական ֆիրմանով հաստատված։ Այժմ Միացեալ-Նահանգները պահանջում են, որ Բարձրագոյն Դուռը պաշտօնապէս հաստատէ այդ բոլոր դպրոցները, այն ինչ թիւրքաց կառավարութիւնը ուզում է պաշտօնապէս ճանաչել միայն 87 դպրոց, որոնք առանց այն էլ վաղուց ի վեր հաստատված էին սուլթանի կողմից։ Որպէս զի ժամանակ շահի, Բ. Դուռը խոստանում է իր հայեցակէտը պարզել առանձին հաղորդագրութեամբ։ Բայց որովհետև Միացեալ-Նահանգների կառավարութիւնը պնդում է իր պահանջի վրա, դրա համար էլ Բ. Դրանը մնում է զիջել։ Հաւանական են համարում, որ ամերիկական էսկադրան նորից կերևայ Զմիւռնիայում։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

12 օգոստոսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Գեներալ-ադիւտանտ Ալեքսէևի հեռագիրը Նորին Կայսերական Մեծութեան Անունով օգոստոսի 11-ին. «Ամենահպատակօրէն զեկուցանում եմ Ձերդ Կայսերական Մեծութեան, որ Պօրտ-Արտուրից ստացվել է գեներալ-լէյտէնանտ Ստէսսէլի զեկուցումը օգոստոսի 6-ից. «Օգոստոսի 6-ի առաւօտեան ժամը $6^1/_2$-ից սկսած եապօնացիներն սկսեցին Անկիւնի լեռան շտուրմը և հիւսիսային և մասամբ արևելեան ճակատների ամրութիւնների ռմբակոծութիւնը Գայլի լեռներում եղած իրանց բատարէաներից։ Սիւիշանի առաջ և Լունխէի ամբողջ հովիտում եապօնացիները տրանշէաներ կամ ամրացրած փոսեր են փորում»։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Թագաժառանգ Ցեսարեվիչը ցուցակագրվեց գվարդիական գնդի մէջ։

ԶԱՐԱՅՍԿ։ Օգոստոսի 11-ին տեղ հասաւ արևելեան զօրախմբի հրամանատար կոմս Կելլէրի մարմինը Սենիցի կալուածում թաղելու համար։

ՆՕՎՕՄՕՍԿՕՎՍԿ։ Դուման որոշեց միջնորդել, որ Թօյլատրվի ապագայ արական պրօգիմնազիան կոչել Թագաժառանգ Ցեսարեվիչի անունով, ապառիկները ներել, դադարեցնել անտառ և խոտ կտրելու համար եղած պահանջները, որ կատարվել են մինչև Թագաժառանգ Ցեսարեվիչի ծննդեան օրը։

ԼՕՆԴՕՆ։ (Րէյտէր)։ Սիտիում ստացված տեղեկութիւնների համեմատ, առևտրական ծովագնացութեան մասնակից անձերի մէջ զօրեղ վրդովմունք է տիրում՝ հարաւ-աֆրիկեան ջրերում ռուսական կրէյսէրներ երևալու պատճառով։ Բաւական թւով անգլիական նաւեր գտնվում են Եապօնիայի և Չինաստանի ճանապարհին այնպիսի բեռներով, որոնք ռուսական տեսակէտով կօնտրաբանդ են համարվում։ Թէև նաւատէրերը յայտնում են, որ ապրանք ստացողներից ստորագրութիւն են առել, որ այդ բոլոր ապրանքները յատկացված են խաղաղ նպատակների համար, բայց այդ միջոցը բաւարար երաշխաւորութիւն չէ համարվում։

ԲՕՐԻՍՕԳԼԵԲՍԿ։ Թագաժառանգ Ցեսարեվիչի ծննդեան ուրախաւիթ դէպքի առիթով դուման որոշեց արկանել առ ոտս Նոցա Մեծութիւնների շնորհաւորութիւններ և դէպքը յաւերժացնելու համար՝ ներել 500 րուբլի կապալադրամ և 28 աշակերտների ազատել ծխական դպրոցի ուսման վարձից։

ՏՕԿԻՕ։ (Րէյտէր)։ Եապօնացիներն անընդհատ ռմբակոծում են Պօրտ-Արտուրը։ Շուտով լինելու է վճռական շտուրմ։

ՇԱՆԳՀԱՅ։ (Րէյտէր)։ Լուրերին նայելով, ռուս նաւերի համար նշանակված ժամանակամիջոցը 4 օր երկարացնելու պատճառով, Պէկինի եապօնական դեսպանը խորհուրդ տուեց իր կառավարութեանը վճռական մի քայլ անել։

ԼՕՆԴՕՆ։ (Րէյտէր)։ «Էնկօրլէյն» շոգենաւային ընկերութեան պսելովը, իրան պատկանող «Ասիա» շոգենաւը, որ բեռնաւորված գնում էր Կալկաթա, ժամանեց Պօրտ-Սաիդ և հաղորդեց, որ Վինցէնտ հրուանդանից 60 մղոն դէպի արևելք իրան կանգնեցրեց «Ուրալ» կրէյսէրը, որը քննեց իր թղթերը և բեռը։

ՄԻՆՍԿ։ Լիբաւօ-ռօմէնեան ճանապարհի բոլոր կայարաններում կազմակերպված են հրդեհաշէջների կանօնաւոր դրուժինաներ ծառայողներից և գործակալներից։

ԲՕՐԻՍՕԳԼԵԲՍԿ։ Էրլանգէր ֆիրման նուիրեց Բօրիսօգլեբսկում 10,000 րուբլիանոց մի տուն՝ քաղաքային դպրոց շինելու համար։

ՍՕՖԻԱ։ Ազատարար պատերազմի վէտէրանները տօնեցին Շիպկայի պաշտպանութեան տարեդարձը։

ԼՀԱՍՍԱ։ (Րէյտէր)։ Դալայ-Լաման Դօրժիևի ուղեկցութեամբ փախաւ դէպի Ներս, Մօնգօլիայի ուղղութեամբ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Կօնտր-ծովապետ իշխան Ուխտոմսկու ամենահպատակ հեռագիրը Պօրտ-Արտուրից. «Զեկուցանում եմ Ձերդ Կայսերական Մեծութեան, որ յուլիսի 28-ին բոլոր էսկադրան, կազմված «Ցեսարեվիչ», «Րետվիզան», «Պերեսվետ», «Պօբեդա», «Պօլտավա» և «Սեվաստօպօլ» զրահակիրներից, «Ասկօլդ», «Դիանա», «Պալլադա» և «Նօվիկ» կրէյսէրներից և 8 ականանաւերից դուրս եկաւ Պօրտ-Արտուրից, որպէս զի մի կերպ անցնի Վլադիվօստօկ։ Աջող անցնելով ականային արգելառիթները, քսան մղոնի վրա հանդիպեց եապօնական էսկադրային, որի հետ և մտաւ կուի։ Կռիւը շարունակվեց $1^1/_2$ ժամ առանց մեզ վնասելու։ Ժամը 5-ին մեր էսկադրան ճանապարհ բաց արեց 36 կարէլտօվից։ Թըշնամին նորից սկսեց կռիւը, որ տևեց մինչև $7^1/_2$ ժամը։ Կռւի վերջում «Ցեսարեվիչը», հաւանօրէն վնասված լինելով ղեկի կողմում, շարքից դուրս եկաւ, ցոյց տալով ազդանշան՝ թէ «Ծովապետը յանձնում է հրամանատարութիւնը»։ «Պերեսվետ» զրահակիրի երկու վերին կայմերը և թէ գիշերային, թէ ցերեկվայ ազդանշան տալու բոլոր միջոցները կոտրված լինելով, ես կարեցի կամրջակի սիւնին հետևեալ ազդանշանը. «հետևեցէք ինձ»։ Ենթադրելով, որ բոլոր նաւերը չէին կարող կարգալ, ունենալով բազմաթիւ սպանվածներ և վիրաւորներ և արտիլէրիայի, նաւամարմնի և էլէքտրական յարմարացումների լուրջ վնասուածներ, վճռեցի վերադառնալ Պօրտ-Արտուր։ Ինձ հետ եկան «Րետվիզան», «Պօբեդա», «Պօլտավա», «Սեվաստօպօլ» և «Ցեսարեվիչ» զրահակիրները և «Պալլադա» կրէյսէրը։ «Ցեսարեվիչ» զրահակիրը գալիս էր վերջից՝ միջին արագութեամբ, բայց մթութեան և անընդհատ ականային յարձակումների պատճառով, որոնց յետ մղելու համար պէտք էր լինում ժամանակաւորապէս փոխել ընթացքը, մթութեան մէջ նաւերը ցրվեցին և լուսադէմին Պօրտ-Արտուրի մօտ մնացին «Սեվաստօպօլ», «Պերեսվետ» «Պօբեդա» և «Պօլտավա» զրահակիրները, «Պալլադա» կրէյսէրը և 3 ականանաւ։ Կռւի ժամանակ սպանված են լէյտէնանտ Սալտանօվը և միչման Բօրիս Դեևիլրօվը և ծանր վիրաւորված են I կարգի կապիտան Բօյսմանը (?), որ դրանից յետոյ կամրջակի վրա մնաց 20 ժամ, մինչև զրահակիրի աւազան մտնելը, և Լէյտէնանտ Րիկօվը։ Ընդամենը սպանված է 38 զինւոր և վիրաւորված—21 օֆիցէր, 286 զինւոր, որոնցից 50-ը ծանր։ Նաւերը կարկատվում են նաւերի և նաւահանգստի ունեցած միջոցներով։ Կռւում մասնակցում էին եապօնական 4 հատ I կարգի և 2 հատ II կարգի զրահակիրներ, 4 զրահապատ կրէյսէր, 4 տախտակամած կրէյսէր, 5 թեթև կրէյսէր և 50 ականանաւ։ Կօնտր-ծովապետ Վիտգէֆտի բացակայութեան պատճառով ես ստանձնեցի պօրտ-արտուրեան էսկադրայի հրամանատարութիւնը։ Վերոյիշեալի մասին ամենահպատակօրէն զեկուցանում եմ Ձերդ Կայսերական Մեծութեան»—«Նօվիկ» կրէյսէրի հրամանատարի Նորին Կայսերական Մեծութեան ներկայացրած համառօտ զեկուցումը. «յուլիսի 28 ին, կռիւը վերջանալուց յետոյ, որի մէջ կրէյսէրն ստացաւ ստորջրեայ 3 պատռվածք, դուրս պրծաւ թշնամու նաւերի շարքից «Ասկօլդ» կրէյսէրի հետ միասին, բայց վերջինիս աչքից կորցրեց՝ մթութեան և մեքենան ուղղելու պատճառով։ Յուլիսի 29-ին Կաայօ մտաւ ածուխի համար, 30-ին ճանապարհ ընկաւ Եապօնիայի շուրջով դէպի Վլադիվօստօկ. օգոստոսի 7-ին եկաւ Կօրսակօվի պահակը, ածուխ բարձեց և նոյն օրը երեկոյեան ժամը 4-ին նկատեց թշնամու մօտեցող մի կրէյսէր՝ «Նիտակա»-յին նման։ Խարիսխը վերցրեց և ժամը $5^1/_4$ ին նրա հետ կռւի մտաւ, որի մէջ 45 րօպէից յետոյ «Նօվիկն» ստացաւ ստորջրեայ մասերում 3 պատռվածք և 2 պատռվածք էլ ջրագծի մօտերը և ղեկային բաժանմունքը ջրով լցվեց։ Թշնամու ծակոտված կրէյսէրը հրաժարվեց կռիւը շարունակել և անընդհատ հեռագրում էր։ Կռւի վերջում ունենալով միայն 6 կանօնաւոր կաթսաներ և ղեկն էլ վնասված լինելով, ստիպված էի վերադառնալ Կօրսակօվի կայանը, որպէս զի մի լաւ քննեմ նաւը և գիշերը ծով դուրս գամ, բայց հնար չունենալով վնասված ղեկը շինել և աչքի առաջ ունենալով թշնամու մի քանի նաւերի ներկայութիւնը, որ պարզ երևում էր նրանց հեռագրերը խըփելուց և մի քանի ցոլացուցիչների լոյսից՝ վճռեցի ընկղմել կրէյսէրը ջրի ծանծաղ տեղում։ Օֆիցէրները, զինւորները և ստացվածքը ափ են տարված։ Օգոստոսի 8-ին «Սումա»-ի նըման մի կրէյսէր գնդակահարում էր կրէյսէրի ջրից դուրս մնացած մասերը։ Յուլիսի 28-ի ճակատամարտում սպանված են 2 զինւոր և թեթև վիրաւորվել է նաւի բժիշկ Լիսիցինը։ Օգոստոսի 7-ին սպանված են 2 զինւոր, թեթև վիրաւորված են լէյտէնանտ Շտէրը և 14 զինւոր. ծանր վիրաւորված են 2 հոգի»։

13 օգոստոսի

ՏՕԿԻՕ։ (Րէյտէր)։ Կատաօկի զեկուցանում է, որ Սեվաստօպօլ զրահակիրը երէկ դուրս եկաւ Պօրտ-Արտուրից, բայց, դիպչելով ականին և ծռվելով աջ կողքի վրա, յետ բերվեց նաւահանգիստը։

ՇԱՆԳՀԱՅ։ (Րէյտէր)։ Ռուսաց կառավարութիւնը հրաման արձակեց զինաթափ անել «Ասկօլդը» և «Գրօզօվօյը»։

ԼԱՍՊԱԼՄԱՍ։ (Րէյտէրի գործ.)։ Ջինւորներն էր հաղորդում են, որ ռուսական երեք կրէյսէրներ ածուխ են վերցնում գերմանական «Վալէզիեա» շոգենաւից Ժուբի հրուանդանի լայնութեան վրա։

ՏՕԿԻՕ։ (Րէյտէր)։ «Նօվիկ» կրէյսերի հետ ունեցած կռւի մանրամասնութիւնները։ Խօսքը «Ցուսիմայի» մենակռւի մասին է «Նօվիկի» հետ։ Մէկ ժամ տևող կռւից յետոյ, «Նօվիկ» գնաց Կօրսակօվի կայանը։ Իր ռումբով նա ստիպեց «Ցուսիմային» հեռանալ ստացած վնասուածքները կարկատելու համար։ Հետևեալ առաւօտը «Չիտօզէ» գտաւ «Նօվիկը» ափի վրա ընկած, սաստիկ թեքված մէկ կողքի վրա և մասամբ ջրի տակ և մի ժամվայ ընթացքում ռմբակոծում էր նրան։

ՏՕԿԻՕ։ (Րէյտէր)։ Եապօնական «Չիտօզէ» և «Ցուսիմա» կրէյսէրները շաբաթ օգոստոսի 7-ին յարձակում գործեցին «Նօվիկ» կրէյսէրի վրա Կօրսակօվի կայանում։ «Նօվիկ» ստիպված էր դուրս ընկնել ափի վրա։

ՏՕԿԻՕ։ (Րէյտէր)։ «Նովիկ» կրէյսերը ստիպված էր յետ քաշվել «Չիտօզէ» և «Ցուսիմա» արագընթաց կրէյսէրների դէմ մղած յուսահատական կռւի մէջ։ «Չիտօզէի» հրամանատարը զեկուցանում է, որ յարձակում գործեց «Նօվիկի» վրա օգոստոսի 7-ին կէսօրից յետոյ։ Այսօր «Նօվիկ» համարա ջրասոյզ եղաւ։ Ռուսական մէկ ռումբ դիպաւ «Ցուսիմային»։ Եապօնացիները կորուստներ չունէին։ «Նօվիկի» խորտակման լուրը զանազանակերպ է ընդունված. չը նայելով այդ առիթով արտայայտված ուրախութեան, այստեղ անկեղծ ցաւակցութիւն է յայտնվում, որովհետև ամբողջ պատերազմի ժամանակ «Նօվիկը» գործում էր հիանալի կերպով և եապօնացիները յաճախ հիանում էին թէ կրէյսէրի և թէ նրա հրամանատարի ու կօմանդայի վրա։

ՏՕԿԻՕ։ (Վօլֆ. գործ.) Ծովային դաշնակցութիւնը ընդունեց կամաւոր նաւատորմ կառուցանելու նախագիծը։ Ենթադրվում է կառուցանել 10 շոգենաւ իւրաքանչիւրը 6000 տօնն տարողութեամբ։ Նրանց արժէքը հաշւում են 15 միլիօն իէն։ Իւրաքանչիւր եապօնական ընտանիք պարտաւոր է նուիրել այդ բանին 11—12 իէն։

ՇԱՆԳՀԱՅ։ (Րէյտէր)։ Թիւրիմացութիւնների կարգադրումը ռուսաց պատերազմական նաւերի վերաբերմամբ ընդհանուր գոհունակութիւն պատճառեց։ «Ասկօլդ» և «Գրօզօվօյ» խարիսխ կը գցեն «Մանջուրի» կողքին։

ՉԻՖՈՒ։ (Սեփ. թղթ.)։ Պօրտ-Արտուրը շարունակում է տոկուն կռիւ մղել թշնամու դէմ։ Անցաւ ամսի 10-ը և Պօրտ-Արտուրը ոչ միայն անձնատուր չէ եղած, այլ մինչև անգամ ընդարձակեց իր դիրքերը։ Բոլորը Արտուրում այժմ զբաղված են գործով։ Դեռ ևս երբէք այնպիսի ոգևորութիւն չէ եղել, ինչպէս այժմ, եապօնացիների կրած ծանր կորուստներից յետոյ, որ հաշւում են 65,000 մարդ։ Այդպիսի կորուստը սառեցրեց եապօնացիների թափը և եռանդը, իսկ ռուսաց զօրքերում ամրացրեց ոգին և պատերազմական կորովը։ Վերջին օրերս եապօնացիների գործողութիւններին խանգարում են անձրևները։ Հասնում է պատերազմի նոր շրջան, երբ Կուրօպատկին կարող կը լինի, անձրևներից յետոյ, սկսել ակտիվ գործողութիւններ։ Շատ աջող են Պօրտ-Արտուրի մօտ ռուսական կամաւոր կօմանդաների գործողութիւնները։ Կամաւորների գիշերային յարձակումները կատարելապէս ուժասպառ են անում եապօնացիներին։ Եապօնացիների վերջին շտուրմը օգոստոսի 10-ին շատ անաջող վախճան ունեցաւ նրանց համար և նրանք կրկին կորցրին մի քանի հազար մարդ։

ԼՕՆԴՕՆ։ (Րէյտէր)։ Արևելեան Հնդկաստանի և Չինաստանի վերաբերմամբ առևտրական պալատի Լօնդօնի բաժանմունքի կայացած ժողովում միաձայն ընդունվեց հետևեալ որոշումը. «Ժողովը համարում է առևտրի դրութիւնը կօնտրաբանդա տեղափոխելու վերաբերմամբ, ինչպէս հասկանում է այդ բանը ռուսաց կառավարութիւնը, երկիւղ ազդող և յոյս է յայտնում, որ անգլիական կառավարութիւնը անգլիական առևտրի համար կապահովէ անգլիական շոգենաւերին նոյնպիսի անձեռնմխելիութեան իրաւունքներ ռուսական նաւերի կողմից կանգնեցնելու վերաբերմամբ, որպիսի իրաւունքներ վայելում են ուրիշ պետութիւնների նաւերը, որոնք դաշնագիրներ ունեն կապած նրա հետ, դաշնագիրներ, որոնց ժամանակամիջոցը այժմ լրանում է, և վերսկսել բանակցութիւնները առանձին դաշնագիրներ կապելու համար»։

13 օգոստոսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ. Նշանակւում են. ինֆանտերիայի գեներալ կոմս Տատիշչևը—Պետական Խորհրդի անդամ. սիբիրեան [illegible] զօրաբանակի հրամանատար գեներալ-լէյտենանտ Սախարովը—գեներալ-ադիւտանտ. սիբիրեան 24-դ հրացանաձիգ գնդի գնդապետ Լէչիցկին և 26-րդ գնդի գնդապետ Սեմենովը—երկուսն էլ ֆլիգել-ադիւտանտ,—բոլոր երկուսն էլ թողնվում են ներկայ պաշտօններում. ինժեներ գեներալ Բերբերը՝ Պետական Խորհրդի անդամ. զաբայկալեան կազակների առանձին բրիգադի հրամանատար գեներալ-մայոր Միշչենկոն՝ Նորին Մեծութեան շքախմբում. զաբայկալեան կազակների առաջին բատարեայի հրամանատար զօրքերի աւագ Գավրիլօվը՝ ֆլիգել-ադիւտանտ, երկուսն էլ ներկայ պաշտօններում պահվելով։

ՄՈՒԿԴԵՆ, օգոստոսի 12 (Սեփ. Թղթ.). [illegible] են, որ [illegible] կոքէյցիներից առել են ներկայ տարվայ բոլոր բերքը և [illegible] պահում են. ներկայ [illegible]. Ըստ երեւոյթին [illegible] հողի վրայ [illegible] ճապոնական զօրքերի [illegible]. [illegible]

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻՐԱՅԵԱՆ
ԽԱԶԻԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ
Գնացքների ժամացոյց
Փակագծի մէջ Թիֆլիսի ժամացոյց

Փոստատագնացը Բաթումից դուրս է գալիս երեկ. 6 ժամ 37 ր. (7 ժ. 35 ր.), հասնում է Թիֆլիս ցերեկ. 12 ժ. 37 ր. (1 ժ. 35 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից ցերեկ. 1 ժ. 24 ր. (2 ժ. 22 ր.), հասնում է Բաթում գիշերվայ 1 ժ. 45 ր. (2 ժ. 43 ր.)։

Մարդագնացը Բագուից դուրս է գալիս ցերեկվայ 12 ժ. 37 ր. (1 ժ. 35 ր.), հասնում է Թիֆլիս առաւօտ. 5 ժ. 52 ր. (6 ժ. 50 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից 6 ժ. 29 ր. (7 ժ. 27 ր.), հասնում է Բաթում երեկ. 6 ժ. 53 ր. (7 ժ. 51 ր.)։

Փոստագնացը Բաթումից դուրս է գալիս առաւօտ. 5 ժ. 6 ր. (6 ժ. 4 ր.), հասնում է Թիֆլիս երեկ. 5 ժ 28 ր. (6 ժ. 26 ր.), Թիֆլիսից դուրս է գալիս 6 ժ. 20 ր. (7 ժ. 18 ր.), հասնում է Բագու ցերեկ. 12 ժ. 10 ր. (1 ժ. 8 ր.)։

Մարդագնացը Բաթումից դուրս է գալիս առաւօտ. 9 ժ. 45 ր. (10 ժ. 41 ր.), հասնում է Թիֆլիս երեկ. 10 ժ. 35 ր. (11 ժ. 33 ր.), Թիֆլիսից դուրս է գալիս 11 ժ. 10 ր. (12 ժ. 8 ր.), հասնում է Բագու ցերեկ. 3 ժ. 55 ր. (4 ժ. 53 ր.)։

Փոստագնացը Թիֆլիսից դէպի Երևան դուրս է գալիս գիշեր. 11 ժ. 50 ր. (12 ժ. 48 ր.) հասնում է երեկ. 4 ժ. 32 ր. (5 ժ. 30 ր)։

Փոստագնացը Երևանից դուրս է գալիս ցեր. 12 ժ. 14 ր. (1 ժ. 12 ր.), հասնում է Թիֆլիս առ. 5 ժ. 24 ր. (6 ժ. 22 ր.)։

Փոստագնացը Ալէքսանդրօպոլից դէպի Կարս դուրս է գալիս առ. 10 ժ. 46 ր. (11 ժ. 44 ր.) հասնում է Կարս ցերեկ. 2 ժ. 6 ր. (3 ժ. 4 ր.), Կարսից դուրս է գալիս երեկ. 4 ժ. 12 ր. (5 ժ. 10 ր.), հասնում է Ալէքսանդրօպօլ երեկ. 7. ժ. 12 ր. (8 ժ. 10 ր.)

Արագընթացը Թիֆլիսից դուրս է գալիս 10 ժամին երեկ. (10 ժ. 58 ր.), հասնում է Բաթում առ. 8 ժ. 19 ր. (9 ժ. 7 ր.)։

Արագընթացը Բաթումից դուրս է գալիս երեկ. 9 ժ. 33 ր. (10 ժ. 31 ր.), հասնում է Թիֆլիս առ. 7 ժ. 39 ր. (8 ժ. 37 ր.).

Արագընթաց Թիֆլիսից դէպի Բագու և Մոսկվա դուրս է գալիս Երեքշաբթի օրերը ցերեկ. 5 ժ. 25 ր. (6 ժ. 23 ր.), հասնում է Բագու առ. 6 ժ. 9 ր. (7 ժ. 7 ր.)։

Արագընթացը Բագուից դուրս է գալիս լոյս ուրբաթ գիշեր 12 ժ. 53 ր. (1 ժ. 51 ր.), հասնում է Թիֆլիս ցերեկ. 2 ժ. 2 ր. (3 ժամին)։

Մարդագնացը Թիֆլիսից դէպի Բօրժօմ դուրս է գալիս երկու անգամ՝ առ. 8 ժ. (8 ժ. 58 ր,) և 2 ժ. 40 ր. (3 ժ. 38 ր.), իսկ Բօրժօմից դէպի Թիֆլիս ցեր. 1 ժ. 8 ր. (2 ժ. 6 ր.) և երեկ. 4 ժ. 8 ր. (5 ժ. 6 ր.)։

Լոյս են տեսել և վաճառվում են
Առսէն վարդապետ Ղլտճեանի
հետևեալ աշխատութիւնները.
ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ,
ԱՄՈՒՍՆԱԼՈՒԾՈՒԹԻՒՆ
և քաղաքացիական պսակ—75 կոպ.
«Միջազգային իրաւունք»—50 »
Դիմել Ալէքսանդրօպօլ, Мкртичу Клнтчяну և Թիֆլիսի գրավաճառներին (Հ. Ե. Հ.) 3—3

ՀԱՆՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆ

Թիֆլիսի Հայոց - [illegible] բենեֆոքսական Հաւաքարի [illegible]
Ն. ՄՈՒՐԱՏՅՈՒ ԹԱՏՐՈՆՈՒՄ
Կիրակի, օգոստոսի 15-ին
Հայ Թատերասէրների միացեալ խումբը
կը ներկայացնէ

I

ՄԱՐԿՈՂ ՃՐԱԳՆԵՐ

Դրամա 3 գործ. հեղ. Աբէլեանի։

II

ԿԸՌԻ - ԿԸՌԻ

Վօդեվիլ 1 գործ. հեղ. Մաքսիմեանի։

Մասնակցում են՝ տ. Սօֆիա, օր. Մասիսեան, պ.պ. Գրիգորեան, Լաշքարեան, Ղորխմազեան, Զալաբեան, Սարեան, Սաֆարեան, Սողոմոնեան, Փարսադանեան և ուրիշները։

Սկիզբն է 8 ժամին երեկոյեան։

Տեղերի գները 5-ից մինչև 30 կոպէկ։

Այգում ժամը 7-ից կը նուագէ Հագիրի խումբը։

1—2 Ռեժիսոր՝ Վանցեր

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

հաղորդում է ի գիտութիւն ընդհանրութեան, որ Մոսկվայի համալսարանում, առանց ֆակուլտէտների տարբերութեան, բացվել է մի տեղ Ի. Ա. Ամիրովի անունով՝ Թիֆլիսի բնակիչներից աղքատ ուսանողների համար, առանց ազգութեան և դաւանութեան խտրութեան։ Խնդիրներ՝ Մոսկվայի համալսարանի Վարչութեան վաւերագրի և խնդրատուի ծնողների բնակութեան տեղը ցոյց տուող թղթի հետ միասին ընդունվում են Քաղաքային Վարչութեան ելեմուտքի II բաժնում 2 շաբաթվայ ընթացքում, հաշւելով այս յայտարարութեան օրից։ 1—3

Լոյս տեսան և վաճառվում են
Լեւոն Բաբայեանի
Թարգմանութեամբ (գերմաներէնից) հետևեալ աշխատութիւնները
1. Մ. Հայրէի—ՍԻՍՏԵՄ և Օ. Վիլդէի—ԵՐՋԱՆԻԿ ԻՇԽԱՆԸ գինն է 15 կոպէկ։ 2. Մ. Նորդաու—ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐ ԻՏԱԼԱՑԻՆ գինն է 10 կ.։

Մամուլի տակ է
Իւանեի Անօի
ԵՐԿՈՒ ՆՈՎԵԼԼԱ
Դիմել «Գուտտէնբէրգ» գրախանութին։
(կ. ե. հ. ո.) 1—5

Զգուշացէ՛ք կեղծումներից
ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ
ԲՕՐՆՕ-ՏԻՄՕԼԵԱՆ ՍԱՊՈՆ
Գ. Ց. ԻՒՐԳԷՆՍ

Ոչնչացնում է պեպէնները, սևութիւնը, դեղին բծերը, պուզիկները և պուտկները և ներգործում է ուժեղ քրտնելու դէմ։ Խորհուրդ է տրվում ձեռք բերել, որպէս տուալէտային անուշահոտ սապօն, բարձր արժանաւորութեան։

ՈՍԿԷ ՄԷԴԱԼ 1893 թւի համար։

Կտորի գինը 50 կ., 1/2 կտորի 30 կ.։

Ծախվում է բոլոր ամենալաւ դեղագործական մագազիններում և դեղատներում։

Գլխաւոր պահեստը ամբողջ Ռուսաստանի համար Գ. Ց. Իւրգէնսի մօտ Մոսկվայում։ Դէպօ, Թիֆլիսում, Ազմուրօվի մօտ, դեղագործական ապրանքների առևտրի կովկասեան ընկերութեան մէջ, Ծուրինօվի և Գրիժակի, պ.պ. Պօպօֆների և Արխտակօվի մօտ։ (1, 15) 15—24

ԴԱՍԱԳՐՔԵՐ ԿՐՕՆԻ

Յատկապէս պատրաստած պետական դպրոցների համար, (Թոյլատրված հոգևոր և ուսումնարանական վարչութիւններից) աշխատասիրութիւն Եզնիկ աւագ քահ. Երզնկեանի։

I. Առաջին գրքոյկ, նախապատրաստական դասարանների համար «Գլխաւոր աղօթքները (իրանց բացատրութիւններով) և տօների համառօտ պատմութիւնները» 5-րդ տպ. գինն է 20 կոպէկ։

II. Երկրորդ գրքոյկ, «Հին-ուխտ» (30 դասերի վերածած, ուսուցչի կրօնական—բարոյական զրոյցներով հանդերձ) 3-րդ տպ. գինն է 30 կոպէկ։

III. Երրորդ գրքոյկ, «Նոր-ուխտ» (32 դասերի վերածած, ուսուցչի կրօնական—բարոյական զրոյցներով հանդերձ) գինն է 30 կոպէկ։

Գրավաճառների, ուսուցիչների համար 30% զեղչում, առանց ճանապարհածախքի։ Դիմել Тифлисъ, прот. Езнику Еразинкянц կամ Тифлисъ, Центральный книжный магазинъ. (Ե. Հ. Հ.) 8—25

ՀԵՐՄԷՍ
ՏՊԱՐԱՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ՏՊԱՐԱՆԸ

Տեղափոխվել է իր հին բնակարանից—(Միքայէլեան փող. № 81) Նոր շինութիւնը՝
Մադաթեան փող. № 15 Ալէքսանդրեան այգու հանդէպ

Եւ կապեր հաստատելով եւրօպական նշանաւոր ֆիրմաների հետ, շարունակաբար ստանում է արտասահմանից տպարանական տեխնիքայի նորութիւններ,—(Թղթեր, ներկեր, զարդեր և այլն) որոնք և հնարաւորութիւն են տալիս չափաւոր գներով

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ՃՔԵՂ ՏՊԱԳՐԵԼՈՒ

Ամեն տեսակ գրքեր, գունաւոր պատկերներ, հաշիւներ, բլանկներ, տոմսեր և այլն։

Օտար քաղաքներից դիմել՝ Тифлисъ, типографія „Гермесъ". արտասահմանից՝ Tiflis Imprimerie "Hermes". 3—10

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գր. Տէր-Գրիգորեանց
ընդունում է հիւանդներին—ներքին (մանաւորապէս կրծքի) և երեխայոց հիւանդութիւններ. ունի ռէնտգէնեան կաբինէտ. 154. Միքայէլեան պրօսպէկտ, տէլէֆօն 825.
(Հ. Ե. Հ. Չ.) 74—105

Վաճառվում է «ՄՇԱԿ» լրագրի 1875—1892 տարիների ամբողջ համարները, ձեռնտու պայմաններով։
Դիմել Ялта, Григору Вартанянцу. (Չ. ո. Հ.) 2—3

Պանսիօն եւ Ուսումնարան
ՎԻԼԼԻԱՄՍԻ
Ընդունվում են գիշերօթիկ և երթևեկ երեխաներ պետական կրթական հիմնարկութիւնների համար պատրաստելու. առանձնապէս՝ —ֆրանսերէն և գերմաներէն լեզուներից։
Алексвндрополь, рядомъ съ городскимъ садомъ. (Ե. Հ. Հ.) 3—10

ՎԱՌՎԱՌԷ ԵՒ ՍՏԵՓԱՆ ՍՄԲԱՏԵԱՆՑՆԵՐԻ
ուսումնարաններում աւանդվում են՝ կրօն (հայոց լեզուով), ռուսաց լեզու, թուաբանութիւն, հայոց լեզու և գեղագրութիւն և տարվայ ընթացքում պատրաստվում են քննութեան երեխաներ զանազան միջնակարգ դպրոցների և Լազարեան ճեմարանի համար։
Ուսումն սկսվում է օգոստոսի 10-ից։ Բօտտօվ Դ/վ, Տուրգենեվսկաեա փողոց, տուն եղբ. Ունանօֆների, № 4. (Ա.Օ) 10—25

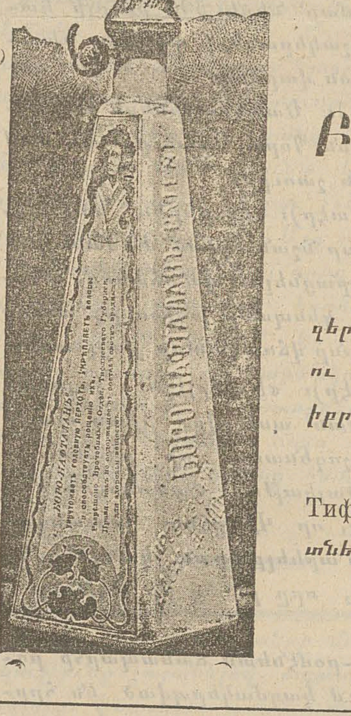

Պրօվիզօր Ա. ՍԱՐՈՒԽԱՆԵԱՆՑԻ
ԲՕՐՕ-ՆԱՖԹԱԼԱՆ
Նոր նիւթը

Կատարելապէս փչացնում է գլխի թեփը, ամրացնում է մազերը և օգնում մազերի բուսնելուն. տալիս է մազերին իր բնական ու հաստատ տեսքը։ Թոյլատրված է բժշկական վարչութիւնից, իբրև ոչ մի վնասակար նիւթ չը պարունակող։

Պահեստարան Кавказское Товар. торговл. аптек. товарами Тифлисѣ, Баку, Батумѣ, վաճառվում է և Ռուսաստանի դեղատներում և դեղավաճառատներում։

Արժէքն 1 ռուբլի 25 կոպէկ։
(Հ. 1 ան.) 12—50

ՀԱՅ ԽԱՌՆ ՀԱՇՈՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐ
Ի. Ե. ԲՐՕՆ ՖՕՆ-ԲՐԷՆՆԵՐԻ
հիմնած
Թիֆլիս, Միքայէլեան պրօսպ. № 161.

Դասարանների նպատակն է երկու սեռի անձերին համեմատաբար կարճ միջոցում տալ տեսականապէս և գործնականապէս վերջացրած առևտրական կրթութիւն։ Դասարանները պատրաստում են հաշուապահներ, թղթակիցներ, կոնտորշչիկներ և այլն պետական և առևտրական հաստատութիւններում ծառայելու համար։

Դասարանները բաղկացած են 3 մասերից. I պատրաստական մասում ընդունվում են երկդասեան դպրոցներն աւարտած անձերը, II-ում—հաշուապահական մասում՝ պրօգիմնազիաներ կամ քաղաքային դպրոց աւարտած անձեր և III դուտ գործնական մասում՝ հաշուապահութիւն և առևտրական թուաբանութիւն գիտեցող անձեր։

Ամեն մի բաժանմունքում պարապմունքները տևում են կէս տարի։

Այն անձերը, որոնք չունեն իրանց ուսման մասին պէտք եղած դօկումենտները, ենթարկվում են որոշված քննութեանը։

Պարապմունքների տևողութիւնը կախված է կրթական ցենզից։

Հաշուապահական դասարանները, ինչպէս մասնագիտական ուսումնական հաստատութիւն, դրված են շատ օրինակելի ձևով. դասարաններն ունեն գրադարան, թանգարան և Կովկասում առաջին (1890 թւից գոյութիւն ունեցող) Հաշուապահական կաբինետ։

Ներկայ ուսումնական տարում դասատուներ են հրաւիրված լաւագոյն մասնագէտմանկավարժներ։ Ուսման վարձը. I բաժնում—60 ր., II-ում—75 ր. և III-ում—50 ր.

[illegible] 5—8-ը ժամը երեկոյեան։

Պարապմունքների սկիզբն է սեպտեմբերի 15-ից։ Մանրամասն տեղեկութիւններ և ծրագիր տրվում է ամեն օր դասարանների գրասենեակում առաւօտեան 9—12-ը և երեկոյեան 5—8-ը։

Հեռախօս № 286.

(Հ. Հ.) 14—15

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 13-го августа 1904 г. Տպարան «ՀԵՐՄԷՍ» Типографія «ГЕРМЕСЪ» Мадатовская ул. № 15.